

UCIMO IZ POVJESTI...

joi, 09 aprilie 2020

LAZARETI & nekadašnje dubrova ke karantene

Prolazimo kroz jedno posebno, izazovno razdoblje naše povijesti. Ve ina nas se dosada nije suo ila s ovakvom situacijom. Pa ipak, naši su stari pri ali o teškim vremenima bolesti i neda a. Bojevi, bolesti, nestašice i druge teško e prate ovjeka na putu ovozemaljskog života. Epidemije nisu ništa novo. Unato razvoju i visokim tehnologijama ini se da je, bar za sada, ovje anstvo nemo no pred nekim virusima. Ve tjednima ujemo rije karantena kao jedno od najefikasnijih na ina sprje avanja širenja opakog virusa.

No karantene su postojale i u davnim vremenima, a prvi se puta koriste u Dubrovniku, odnosno Dubrova koj Republici u to vrijeme, a o tome piše i nedavni broj rumunjskog asopia Historia. Stoga, pogotovo sada, smatramo korisnim našim itateljima približiti tu davnju metodu obrane protiv bolesti.

U vrijeme haranja brojnih epidemija XIV i XV stolje a, dubrova ka vije a su imala glavnu ulogu u donošenju posebnih mjera, odredaba i propisa u organizaciji zdravstvene i sanitetske službe u svrhu sprje avanja unosa i širenja zaraznih bolesti u grad Dubrovnik. Sve zarazne bolesti Dubrov ani su nazvali kužne bolesti, a za sve epidemije uveli su pojam «kuga» ili pestilencija, prema latinskoj rije i pestis što zna i kuga. Iako su se o zdravlju stanovnika Dubrova ke Republike u vrijeme brojnih epidemija brinuli zdravstveni inovnici, Dubrov ani su zbog važne odluke iz 1377. godine ušli u povijest medicine.

Davne 1377. godine, dana 27 srpnja Veliko vije e (Visoki konzilij Dubrova ke Republike) donijelo je odluku kojom se “ni doma i ni strani ljudi koji dolaze iz okuženih krajeva ne smiju primiti u grad ni na dubrova ko zemljište dok ne izdrže mjesec dana iš enja na otoku Mrkanu i Cavtatu”. Tom odlukom pod naslovom “Došljacima iz kužnih krajeva se zabranjuje ulaz u Dubrovnik ili okolicu” propisano je da sve osobe koje dolaze iz sumnjivih zaraženih krajeva, odnosno mjesta u kojima su vladale kužne bolesti, moraju provesti 30 dana u izolaciji ili karanteni. Ta odluka zapisana je u dubrova koj knjizi zakona «Liber viridis» ili «Zelena knjiga». Zgrada u kojoj se provodila karantena zvala se lazaret ili kontumac.

Prve dubrova ke karantene bili su oto i i (male insule) Mrkan, Supetar i Bobara ispred grada Cavtata. To su mali, uglavnom goli, nezašti eni oto i i, na kojima izolirani (prognani) nisu imali gdje sakriti od kiše, vjetra, hladno e ili ljetne vru ine. Nije bilo vode, a hrana im se donosila brodicom. Zbog toga su se povremeno i privremeno za njih gradile vrlo skromne barake, od dasaka. One su se mogle brzo sastaviti, a u slu aju potrebe ili završetka epidemije vrlo lako razrušiti ili spaliti. Sve do tridesetih godina XV stolje a, ovi otoci su bili naj eš e karantene Dubrova ke Republike. Kada na njima više nije bilo mjesta, kao karantena za izolaciju oboljelih i sumnjivih na kužnu bolest, koristili su se otoci na zapadnoj strani Dubrovnika: Kolo ep, Lopud i Šipan.

Stolje e kasnije, 14. listopada 1429. godine dubrova ka vlada je donijela odluku o gradnji prvog dubrova kog lazareta, prve dubrova ke karantene na otoku Supetru. Dvije godine kasnije na tom oto i u izgra ena je prva kamena ku a za smještaj bolesnih i sumnjivih na kužnu bolest.

Sam naziv Lazaret dolazi, dakako, od imena prosjaka Lazara iz Evan elja po Luki (Lk 16:19–31). Naziv karantena

pak dolazi od talijanske rije i quaranta, što zna i 40 (prema broju dana koje su putnici trebali proboraviti u izolaciji). 1430. godine na Dan ama i

1436. u parku Gradac, u samoj blizini grada, prema zapadu, odrene su neke ku e za izolaciju sumnjivih i bolesnih. U vrijeme epidemija ve ih razmjera, na Dan ama nije bilo mjesta za sve bolesne, pa se podru je, gdje su živjeli bolesni, izoliralo kao privremena karantena, lazaret. Tako se dubrova ka vlada prilago avala epidemiološkoj situaciji osnivaju i privremene lazarete, što odgovara današnjim suvremenim principima izolacije i lije enja na mjestu epidemije.

Senat je 1457. godine donio odluku o izgradnji lazareta na Dan ama. Zbog niza teških epidemija, lazaret na Dan ama služio je i kao kužna izolacijska bolnica, pa s vremenom nije mogao primiti sve oboljele i sumnjive. Stoga se 1534. godine po eo graditi veliki kvadratni lazaret na otoku Lokrumu (s jugoisto ne strane grada). No on nikada nije dovršen.

Stoga je Dubrova ki Senat 1590. godine odluo sagraditi veliki lazaret na Plo ama, u neposrednoj blizini gradskih zidina, a sastojao se od osam zgrada za stanovanje i pet velikih duguljastih i me usobno odvojenih dvorišta. U svako se dvorište ulazilo kroz poseban ulaz, osiguran rešetkama i bravama. S obje strane svakog dvorišta bili su trijemovi i prostorije s drvenim policama za « iš enje» robe.

Turski putopisac Evlija elebija došao je u Dubrovnik 1664. godine, te je, poput ostalih putnika iz turskih krajeva, morao provesti neko vrijeme u lazaretu. On je opisao lazaret kao lijepu etverokutnu zgradu sa zra nim sobama, kuhinjama i dvorištima. Putnici su tamo morali boraviti 40 dana, a u povoljnijim slu ajevima najmanje deset ili sedam dana. Stalna je vojni ka straža pazila da stanovnici lazareta ne dolaze u doticaj s osobama izvan lazareta.

Razvojem kopnenih trgova kih puteva, Dubrova ka vlada je uvidjela kako je epidemiološka opasnost prešla s morske strane na kopnenu granicu Republike. Stoga je lazaret na Plo ama, u XVII i XVIII st., služio znatno više za smještaj kopnenih karavana nego za pomorce, koji su kao i roba sa sumnjivih brodova zadržavani u karanteni na samom brodu, usidreni ispred lazareta ili uz otok Lokrum ili Mljet. Za dezinfekciju razli ite robe koristilo se provjetranje, ka enje i prskanje octom.

Važne su bile i mjere protiv epidemije,

pogotovo na brodovima (la ama).

Kako bi zaštitala narod od zaraznih (kužnih) bolesti vlada Dubrova ke Republike donosila je i odredbe o protuepidemijskim mjerama na brodovima. 1486. godine naredila je da svaki brod, koji želi u i u Dubrova ku Republiku, mora imati zdravstveni karton ili patent. To je poseban dokument kojom su lu ke vlasti izvješivale kapetana broda o zdravstvenom stanju grada iz kojeg se isplovaljavalo, dolazilo. Dubrova ko državno tajništvo je izdavalo potvrde i zdravstvene listove o zdravstvenom stanju u gradu brodovima koji su odlazili iz Dubrovnika.

U Dubrova koj Republici postojalo je nekoliko vrsta zdravstvenih isprava: Patente libera («slobodna isprava») je zna ila da u polaznoj luci nema oboljelih od zarazne bolesti; Patente netta (« ista isprava») je zna ila da nekoliko tjedana prije odlaska broda iz luke, u njoj nije bilo nikakvih epidemijskih bolesti; Patente sospetta («sumnjiva isprava») je zna ila sumnju na oboljele i Patente brutta («ne ista isprava») je zna ila postojanje oboljelih od neke kužne bolesti.

Od 1477. godine postojao je državni organ, sastavljen od trojice službenika iz redova vlastele (velikaša) starijih od 30 godina. Njih je svake godine birao Senat, a imali su dužnost pregledavati sve brodove i ustanoviti da li se oni pridržavaju pomorskih propisa Dubrova ke Republike.

Vidimo da su Pametni i mudri Dubrov ani pazili na sve, a pogotovo na zdravlje i zbog toga su i ušli u povijest medicine kao prvi koji su uveli karantenu. A itaju i o metodama i na inu postupanje vidimo da su stvari po tom pitanju sli ne i danas. Po cijele dana slušamo i itamo da moramo ostati doma, u izolaciji, u karanteni. I opet nam se povijest pokazala u iteljicom života, što bi se na latinskom reklo: Historia Magistra Vitae Est.

Maria Lacchici